

eish!

NORTH-WEST UNIVERSITY
YUNIBESITI YA BOKONE-BOPHIRIMA
NOORDWES-UNIVERSITEIT

Lekwalodikgang la YBB

KGATISO 5 No 1 Mopitlwe 2011

Mop Amanda Lourens, Motlatsamoreketoro: Patlisiso le Borulaganyi mo Khamphaseng ya Potchefstroom o tsetse tlhagafatsohata ke ditogamaano le patlisiso e e dirwang ke khamphase eno. Buisa go le gontsi ka seno mo ts.8 le ts.9.

Buisa tse!

- 3** Setlhopha se se kwa godimo sa botsamaisi se tla ka ditiro tse dintšha
- 6** Dikgato di le sekete go ya botshelong jo boša
- 7** Tiro ya go aga e gatetse pele ka 2011

**Boipelo jo bo
seng kana ka sepe**

Eish! Ke ngwaga o Montšhwa!

Mo nakong e, re setse re dirile ditema tse di mmalwa mo polelong ya seane ya 'letlhare le lentšhwa' le re fetogileng lone ka Firikgong 2011. Le fa go le jalo, bontšhwa jwa ngwaga o montšhwa bo santse bo tlhotlheletsa. Letlhare le lentšhwa le re fetogileng lone ke letlhare le le tala le le somarelang tikologo. Go dira karolo ya rona e e Tsweletsang tiko- logo, Eish! jaanong e gatisiwa mo pampiring e e dirisitsweng gape ka tiriso ya tsela e e se nang asiti le ka logong lo lo tserweng mo masimong a ditlhare a a itsweletsang pele.

Botsamaisi jwa YBB jo bo kwa godimo le jone bo simolotse 2011 mo letlhareng le lentšhwa. Mo tsebeng ya 3 o ka bala ka tebe go e ntšhwa ya Botsamaisi jwa Setheo. Maemo a tiro mangwe a bone a fetogile, bangwe ba bone ba ne ba fiwa maikarabela a mantšhwa, le maemo a mantšhwa, a e leng a Mogakolodi wa Mokhuduthamaga: Phetogo le Bomefutafuta, e ne ya tlholwa mo ofising ya Motlatsamoreketoro. Diphe- togo tse di jaaka tse di tliša dikgwetlho tse dintšhwa, mme dikgwetlho tse dintšhwa ka gale di tliša ka maikatlapelo a mantšhwa, maano le maikaelelo. – tse ka tsone setheo se ka sologelwang.

Jaaka gale, re abelana le wena dikgang tsa dikhamphase tse di farologaneng mo ditse- beng tsa 10-12, mme re simolola ngwaga wa rona ka badiramongo ba ba dirang ka natla, mo e leng bopaki jwa matlhagathaga a athikele e e tumileng ya mmaele wa bobedi mo tsebeng ya 13. Re bega bafenyi ba kgai- sano ya ngogola, mme o kgona go bona kgaisano ya ntlha ya ngwaga mo tsebeng ya 14. A re ye – tsaya karolo – go ne go na le meputso e mentle e e ka ikgapelwang! Masego mo ngwageng o o kwa pele, mme a monongwaga re fitlhelele bogodimo jo go goletsegileng go gaisa!

Madume

MOLAETSA GO TSWA GO MOTLATSAMOKANSELIRI

Badiramongo ba ba rategang

Ngwaga o simolotse ka oto je le kwa pele mme re itumelela gore dilo di tsamaya sentle malebana le go fitlhelela mekgele ya rona ya go kwadisa baithuti ba ngwaga wa ntlha. Mo bekeng e e fetileng, re ne ra amogela baithuti ba bašwa ba ba fetang 7 000 mo dikhamphaseng tsa rona, e leng koketsego ya 7,3%. Dipalo tseno ke dikgang tse di molemo ka gonne go fitlhelela mokgele wa rona wa go kwadisa baithuti re ntse re kgona go laola dipalo tsa baithuti ka katlego go ya go ntse go nna bothhokwa malebana le dithuso tsa madi.

Buisa go le gontsi mo p3 ka go rulaganngwa boša ga Setlhophsa sa Botsamaisi sa Setheo. Tota boikaelelo jwa rona ke go tlhoma mogopolo thata go:

- Mokgele wa rona wa go nna yunibesiti e e tlamelang ka tsela ya go ruta le go ithuta e e lekalekaneng sentle le e e dirang patlisiso; mmogo le
- Go nonotsha bokgoni jwa rona jwa go dirwa ga dilo ka mokgwa o o tshwanang mo dinageng tsotlhe le kgatelepele ya setheo.

Ka 2011, YBB e tliša boa e tlhoma mogopolo gape mo go fitlheleng maikaelelo a rona le go dira kgatelepele e e bonalang ka moano wa rona wa "Mokgwa o moša wa go dira dilo ka dipharologano." Mo maikaelelong ano, re ka kgona go aga mo motheong o o molemo o re o theileng mo dingwageng tse di fetileng. Dilo tse motheo ono o agiwang ka tsone di itsiwe sentle:

- Ka 2010 YBB e ne ya bidiwa yunibesiti e e laolwang sentle go gaisa tsotlhe mo Aforika Borwa.
- Mo tirong ya go ruta le go ithuta, re balelwa mo gare ga ditheo tsa ntlha tse tlhano mo Aforika Borwa ka ntlha ya direiti tsa go falola ditlhatlhobo ga baithuti, mme reiti ya rona ya kalogo yone ke ya bobedi go tswa kwa godimodimo, ka 26% ya baithuti ba rona ba ba alogang ngwaga le ngwaga.
- Malebana le dipholo tsotlhe tsa rona tsa patlisiso, YBB ke sengwe sa ditheo tsa ntlha tse thataro mo Aforika Borwa. Dipholo tsa

rona tsa patlisiso tsa 2009 di ne tsa fitlha go 1 190, e leng go tokafala ga tsone ka 10% ka 2008. Ka 2009, re ne re le yunibesiti e le nngwe fela mo go tsotlhe tsa Aforika Borwa e e neng ya amogela lotseno lwa bobedi go tswa kwa godimodimo lwa THRIP.

- Ka 2011, go tliša dirwa ditlhabololo tse dintsi mo dikhamphaseng tsotlhe, e leng se se bontshang gore re na le madi a a ileng a kokotlegela ka iketlo go fitlha e nna a a fetang R270 milione.
- Selo se se tlang pele mo lenaaneng la rona ke go tliša diphetogo. Malebana le seno, Lekgotla la YBB le ne la dira tshwetso e e botho- kwa ka go ipeela dipalo tse di amang dipha- rologano tsa baithuti ka Ngwanaitseele 2010. Kwa Mafikeng, dipalo tse e di ipeetseng tsa dipharologano tsa baithuti ke 90% mme gantsi ke ya bantsho mme 10% ke ya ba- sweu (ga jaanong jaana 99%:1%), kwa Potchefstroom ke 70% ya basweu le 30% ya bantsho (ga jaa-nong jaana 76:24) mme kwa Khutlotharong ya Lekwa ke 75% ya bantsho le 25% ya baithuti ba basweu (ga jaanong jaana, ke 69:31). Seno se tliša dira gore palogotlhe ya baithuti ba pele ga kalogo ba nako e e tletseng kwa YBB ka 2020 e fitlha go 43% ya basweu (ga jaa- nong jaaka ke 49,1%) le 57% ya bantsho (ga jaanong jaana ke 51,9%). Dipalo tseno tse di ipeetsweng di tlhomilwe jaana ka la gore Mafikeng e tliša boremelelo jwa khamphase ya Setswana mme Potchefstroom e tliša sala e le boremelelo jwa khamphase ya Seaforikane.
- YBB e na le boemo jwa madi jo bo kgo- nang go itsetsepela Lefetiso la madi a rona la 2010 le tliša fitlha go mo e ka nnang R40 milione mme tekanyetsokabo ya rona ya 2011 e fitlha ka fa godimo fela ga R2 bilione.

Re lebogela thuso ya mongwe le mongwe wa lona yo o tlametseng ka dilo tseno tsa go aga.

James Cloff

Sethlopha se se kwa godimo sa botsamaisi se tla ka ditiro tse dintšhwa

Fa e sa le ka Firikgong 2011 sethlopha se se kwa godimo sa botsamaisi sa YBB se fetotse dilo. Direto tsa tiro tsa bakaedi khuduthamaga ba ba ikarabelang ka go ruta le go ithuta le ka patlisiso di fetogile mme jaanong di bidiwa bathusabatlatsabakhanseliri mme go tsentswe maemo a mašwa a tiro, e leng Mogakolodi Khuduthamaga wa: Botsamaisi jwa Diphetogo le Dipharologano. Diphetogo tseno ke nngwe ya ditiro tse Lekgotla la YBB le di dirang ya go rulaganya boša maikarabelo a Sethlopha sa Botsamaisi sa Setheo.

Lekgotla le dirile tshwetso ya gore go dirwe pharologano fa gare ga maemo a a amang tiro ya konokono ya YBB, e leng go ruta le go ithuta le go dira patlisiso, le maemo a e seng a tsa thuto kgotsa kgwebo. Ka ntlha la lebaka leno, go ne ga dumalanwa gore sereto sa "mothusamotlatsaokanseliri" e nne sa maemo a go ruta le go ithuta le go dira patlisiso, gore se emisetse sereto sa tiro ya kgwebo ya "mokaedi khuduthamaga".

BATHUSABATLATSABAKHANSELIRI BA BABEDI

Boemo jwa Mothusamotlatsamokanseliri: Go ntse go dirwa papatso ka go ruta le go ithuta mme re gauifi le go bona motho yo o tshwanelegelang tiro eno. Seno se dirwa ka fa tlase ga boeteledipele jwa komiti e e tlhophang ya Lekgotla. Sereto sa tiro ya ga Mop Frikkie van Niekerk, yo e neng e le Mokaedi Khuduthamaga: Patlisiso, Poposešwa le Thekenoloji, jaanong se fetotswe go nna

Mothusamotlatsamokanseliri: Patlisiso, Poposešwa le Thekenoloji.

Gape go dirilwe diphetogo di le mmalwa mo potefoliong eno. Thekenoloji ya Tshedimisetso, e pele e neng e le karolo ya potefolio ya Mokaedi Khuduthamaga: Ditšhelete le Dikago, jaanong e wela ka fa tlase ga Mop Frikkie. Go dirwa ga dilo ka mokgwa o o tshwanang mo dinageng tsotlhe go ne ga tsenngwa bošeng jaana mme nngwe ya Tshedimisetso ya Botsamaisi e ile ya fetisediwa fano go tswa go potefolio ya Mokwadisi wa mo Setheong.

GO FETOLA MAIKARABELO

Direto tsa tiro tsa bakaedi khuduthamaga tsone ga di kitla di fetolwa, mme maikarabelo a bangwe one a fetogile.

Direto tsa ditiro tsa bone ke tse di latelang:

- Mop Johan Rost, Mokaedi Khuduthamaga: Ditšhelete le Dikago
- Moh Phumzile Mmope, Mokaedi Khuduthamaga: Merero ya Kgwebo le Dikamano
- Rre Victor Mothobi, e leng Mokaedi Khuduthamaga: Tlhabololo ya Bokgoni Jwa Badiri mo Tirong

Diphetogo tsa diphotefolio tsa bone di ka mokgwa o o latelang:

Mokaedi Khuduthamaga: Ditšhelete le Dikago – Tlhabololo ya Kgwebo (go akaretsa le Cachet Park) mo nakong e e fetileng, e ne e le potefolio ya Mokaedi Khuduthamaga wa nako e e fetileng wa: Patlisiso le Poposešwa.

Mokaedi Khuduthamaga: Merero ya Kgwebo le Dikamano – bontlhannngwe jwa Merero ya Kokoano ya Semmuso ya Yunibesiti le ya Baithuti ba Nako e e Fetileng e fetiseditswe fano go tswa go potefolio ya Mokwadisi wa mo Setheong, mme go okeditswe ka Kgatelopele ya Setheo.

POTEFOLIO E FETOTSWE

Sereto sa tiro ya ga Themba Mosia, Mokwadisi wa mo Setheong, sone ga se a fetoga, mme go dirilwe diphetogo di le mmalwa mo potefoliong eno. Ofisi ya Boleng, e e kileng ya bo e le karolo ya potefolio ya Mokaedi Khuduthamaga wa nako e e fetileng wa: Go Ruta le Go Ithuta, jaanong e wela ka fa tlase ga maikarabelo a Mop Themba. Le mororo Tshedimisetso ya Botsamaisi e sa tlhole e le karolo ya potefolio ya gagwe, o sa ntse a ikarabela ka pego ya HEMIS, ka go dirisana mmogo thata le Tshedimisetso ya Botsamaisi. (HEMIS e emela Higher Education Management Information System.)

GO TLHAMILWE MAEMO A MAŠWA A TIRO

Go tlhamilwe maemo a mašwa a tiro mo Ofising ya Motlatsamokanseliri, e leng Mogakolodi Khuduthamaga : Botsamaisi jwa Diphetogo le Dipharologano. Phatlhathiro eno ya konteraka ya dingwaga di le tharo e e amogetsweng semmuso ke Lekgotla e tloga e tladiwa mo bogautshwaneng.

Mop Marlene Verhoef o mo maemong a mangwe a Mogakolodi Khuduthamaga mo Ofising ya Motlatsamokanseliri. Sereto se seša sa maemo ano a tiro ke Mogakolodi Khuduthamaga wa: Togamaano le Diporojeke.

Leba websaete ya YBB go bona tshedimisetso e e oketsegileng ka ga Botsamaisi Jwa Setheo le diphotefolio tsa teng.

Botsamaisi Jwa Setheo jwa YBB bo lebelega jaana:

Nna o babalesegile e bile o na le pholo e e siameng mo tirong

Fela jaaka ditheo tse dingwe tsotlhe, YBB le yone e tshwanetse go dira tumalanong le ditlhokego tsa Molao wa Pholo le Pabalesego mo Tirong. Eish! e ne ya botsa Rre Ernst Kamffer, Mookamedi wa Setheo wa: Pholo le Pabalesego mo Tirong, gore go setse go dirilweng le gore go sa ntse go tla dirwang gore go dirwe tumalanong le dipatlafalo tseno.

Fela jaaka ditheo tse dingwe tsotlhe, YBB le yone e tshwanetse go dira tumalanong le ditlhokego tsa Molao wa Pholo le Pabalesego mo Tirong. Eish! e ne ya botsa Rre Ernst Kamffer, Mookamedi wa Setheo wa: Pholo le Pabalesego mo Tirong, gore go setse go dirilweng le gore go sa ntse go tla dirwang gore go dirwe tumalanong le dipatlafalo tseno.

E ka ne o dira o ntse ka fa morago ga tafole, o dira mo laboratoring le e leng fa o palama ditepisi o ya kwa lefelong la gago la tiro, pholo le pabalesego mo tirong di a go ama jaaka leloko la badiri ba YBB.

Tota pholo le pabalesego mo tirong e bothokwa thata go Batsamaisi ba Setheo sa YBB mo e leng gore go tlhamiwa, go tsengwa tirisong le botsamaisi jwa tsamaiso e e kopantsweng ya seno ke nngwe ya dilo tse di bothokwa thata tse di logetsweng maano mo Thulaganyong ya Setheo ya 2011-2013.

“Re ne ra dira dithulaganyo ka 2010 tsa gore mo ngwageng ono, re tsenye tirisong ka nako e le nngwe fela diyuniti tsotlhe di le nne tsa YBB,” go ne ga bolela jalo Rre Ernst Kamffer, Mookamedi wa Setheo wa: Molao wa Pholo le Pabalesego mo Tirong.

PAAKANYETSO

“Gore re dire dilo tumalanong le Molao re ne ra tlhoma mafapha a a rileng mme ra dira diphatlhatiro le go di tlatsa ka 2010,” Ernst o ne a bolela jalo. Ga jaanong jaana go na le baemedi ba le 195 ba ba katisitsweng ba pholo le pabalesego mo tirong mo YBB yotlhe, mmogo le bathusi ba ka nako ya maemo a tshoganyetso le babatlisisi ka dikotsi tse di rileng. Mo godimo ga mafapha le diphatlhatiro, gape badiri ba ne ba newa katiso ka 2010.

Batsamaisi ba mafapha otlhe ba ne ba katisediwa dipatlafalo tsa semolao le seabe sa bone le boikarabelo jwa bone gore ba kgone go dira gore lefelo la tiro mo YBB yotlhe e nne la pholo e e siameng, le le botsalano le leo le babalesegileng. Mo isagweng, kgang eno e

Rre Ernst Kamffer (kwa morago ka fa molemeng) ke mookamedi wa setheo wa: Pholo le pabalesego mo tirong, mme Mohumagatsana Anne-Marié van Zyl (kwa morago ka fa mojang) ke motlatsamotsamaisi wa gagwe. MWohumagatsana Sarah Nyelimane (fa pele), mothusimogolo mo laboratoring (Boithutaditshedi) kwa Sekolong sa Disaense Tsa Tikologo le Tlhabololo mo Khamphaseng ya Potchefstroom o gatelela gore go dirisiwe sedirisiwa se se tshwanetseng sa tshireletsego fa a dirisa sedirisiwa sa dikhemikhale mo laboratoring.

tla tsengwa mo lenaneong la go katisiwa ga maloko a mašwa.

DITHULAGANYO SE DI MOLEMO

Go ya ka Ernst setlhopha se itlhomela mekgele e le mmalwa ya pholo le pabalesego ya kwa tirong ka 2011. Ka sekai, mongwe le mongwe wa badiri ba YBB o tllile go nna le letshwao mo khomphutareng ya gagwe mo bogautshwaneng le a ka to-betsang mo go lone gore a bege dikotsi ka khomphutara. Mo godimo ga dipego tse di dirwang ka khomphutara, badiri, baithuti, baeng le boradikonteraka le bone ba sa ntse ba tla kgona go bega dikotsi ka mogala kgotsa ka bobone kwa diphapositaolong tsa Ditirelo Tsa Tshireletsego mo khamphaseng nngwe lenngwe diura di le 24 ka letsatsi.

“Rona mmogo le Lefapha la Tsa Badiri re batla go kwala ka tsela e e utlwalang sentle

mo ditlhalosong tsa tiro ditlhokego tsa mo mmeleng tse badiri ba ba dirang ditiro tse go ka tlhagang dikotsi mo go tsone – ka sekai ba ba dirang ka dikhemikhale tse di kotsi – ba tshwanetseng go dira dilo tumalanong le tsone,” go ne ga bolela jalo Ernst.

GO LEMOGA DIKOTSI

Baokamedi ba pholo le pabalesego mo tirong ba tla ema balaodi ba mafapha nokeng ka go batlisisa ka dikotsi mo kagong nngwe le nngwe le mo laboratoring nngwe le nngwe go kgabaganya Yunibesiti yotlhe ka 2011. (Batla tshedimosetso e e oketsegileng ka bone mo go @NWU.)

Ditshhekatsheko tse di amanang le dikotsi tsa pholo tse di nang le dipatlafalo tsa semolao, ka sekai dipatlisiso ka bogolo jwa modumo, lesedi, mokgwa o o sireletsegileng wa go dirisa didirisiwa le dikhemikhale tse di kotsi, di tla latela.

Babatlisisi ba ba dirang le UPSET ke, go dikologa go ya mojang: Moh Mari-Leigh Pienaar, Moh Fanny Lacroix, Mop Susan Coetzee-Van Rooy, Mor Joe Mahlasela, Ngk Haidee Kruger, Mop Jan-Louis Kruger, Mop Bertus van Rooy, Ngk Gustav Butler, Ngk la Esterhuizen, Ngk Wena Coetzee, Moh Sulene Pilon, Moh Este Hefer, Moh Melanie Law le Moh Maristi Partridge.

UPSET – karolo ya ntlha e e tsepilweng ya Lekwa

Fa o akanya gore aekheronimi UPSET e raya maikutlo a kutlobotlhoko kgotsa maemo a tlwaelo, akanya gape!

Nnete ke gore, babatlisisi kwa Khamphaseng ya Khutlotharo ya Lekwa botlhe ga ba šakgala ka UPSET, e e leng karolo ya patlisiso ya ntlhan-tlha go tlhlongwa mo Khamphaseng.

Aekheronimi UPSET, e emetse “Understanding and Processing Language in Complex Settings”, mme e ne ya rebolwa ka 2010.

Pono ya UPSET ke go tlhotlhomisa ka thulaganyo gore puo e tlhalogangwa jang le gore e direga jang mo ditikologong tse di raraaneng, segolo bogolo e dira ka totobalo mo mafapheng a katiso puo (dithuto tsa phetolelo) le go nna dipuodintsi.

“Babatlisisi mo UPSET ba solofela go menola thulaganyo e e tlhomameng ya dikakanyo tsa borutapuo go supa boammaaruri jwa go ithuta le go dirisa dipuo ga batho ba ba dipuodintsi mo ditikologong tse di raraaneng,” ga rialo Mop Bertus van Rooy, Mokaedi wa setheo se se ntšhwantšhwa seno. Kwa bofelong, babatlisisi ba ba mo UPSET ba batla go totomatsa tlhaloganyo ya rona ya boikaelegano jwa puo le kakanyo ya setho.

SEDIRISWA SE SALA MOTLHALA WA TSIKHINYEGO YA MATLHO

Ngwe ya ditiragalo tse di tlhabosang mo UPSETS ke tiriso ya thulaganyo e e salang motlhalo matlho go batlisisa gore go diragala eng mo mogopolong wa motho yo o leakang eng go tlhaloganya le go tlotla puo.

Thulaganyo e e tlhokomela matlho a motho yo o buisang ditlhaka kgotsa yo o lebileng ditshwantsho mo sekerining sa khomphutara. Mo tiregong, se tsaya dinepe tsa matlho tse di ka nnang 500 ka motsotswana mme morago e di dirise go aga gape ka fa matlho a tlhalogantseng ka teng tshedimosetso.

Ditikologo tse di raraaneng di raya tiriso ya dipuo tse dintsi ka batho ba le bangwe. Gape di raya dithulaganyo tse dintsi tsa go kwala (coding) tsa puo e e kwalwang le e buiwang, gammogo matheriale wa khutlopono o o fitlhelwang mo media ya eleketeroniki. Patlisiso ya go tsaya motlhalo wa matlho mo mofameng wa puo le mogopolo e santse e le santse e le mo bonyang jwa yone mo Aforikaborwa.

Diporojeke tsa go sala motlhalo matlho mo UPSET di akaretsa ditlhotlhomiso mo dipateroneng tsa tebo tsa:

- Batho ba ba bogetseng matheriale wa pono o o jaaka mananeo a thelebišene kgotsa dibaesekopo;
- Batho ba ba bogetseng matheriale wa pono o o nang le mokwalo kwa tlase;
- Bafetoledi le batseleganyi fa ba dira, le
- Babuisi ba dipuodintsi fa ba buisa mafoko a a ka tshwantshangwa mo dipuong tse di farologaneng.

Go tlhaloganya gore dipaterone tsa tebo mo mabakeng a go ka fa tshedimosetso e e tlhwalhwa e e ka ga go dira le tlhaloganyo ya puo.

MAEMO A AFORIKABORWA KE A GAISANG

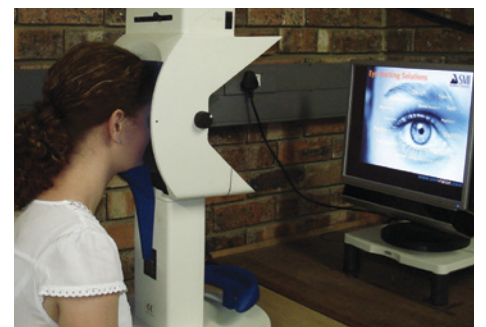
Tikologo ya dipuodintsi ya Aforikaborwa e fa

UPSET ka laboratoro e e gaisang ya go dira dipatlisiso tse di simololang tiro tse di nang le bokgoni jwa go gwetlha dikakanyo tse di tlhomameng tsa lefatshe lotlhe.

Dithuto tsa tlwaelo tse di ka ga go ithuta le go dirisa puo gantsi di agilwe mo kakanyong ya gore batho ka tlwaelo ba puongwe. Kgabagare, go nna puodintsi go tsewa jaaka “bothata”.

Mo le gone go tlhotlheletsa ka fa babatlisisi ba akanyang ka merero e e jaaka tlhabololo ya puisokwalo. Mo letlhakoreng le lengwe, go ithuta tlhaloganyo e e dipuo dintsi le mesola ya yone go ka nna ga felela ka go fetolwa ga dikakatso tse dintsi tse di ka ga go ithuta ga puo le tiriso ya yone.

“Koketso ya UPSET mo setheong sa patlisiso sa YBB e supa gore boitlamo jo bo togamaano jwa go katolosa kamo ya patlisiso ya Yunibesiti – mo setšhabeng le mo boditšhabatšhabeng – go tliša maduo a mantle,” ga rialo Mop Bertus.

Didiriswa tse di salang matlho motlhalo tse di jaaka seno di thusa babatlisisi ba UPSET go lemoga ka fa batho ba dirang le ka fa ba tlhaloganyang puo ka teng.

Moreketoro wa Khamphase ya Khutlotharo ya Lekwa, e leng Mop Thanyani Mariba, a na le sethlopha sa baithuti ba ngwaga wa ntlha.

Ga se motho kwa YBB, ke tlang lo bone

Ga se motho kwa YBB ke tlang lo bone ka ntlha ya palo ya baithuti ba ngwaga wa ntlha ba ba neng ba amogelwa.

Ka Lamatlatso wa di 15 tsa Firikgong, go ne go lebelwa mo Khamphaseng ya Potchefstroom go le modumo. Go ya ka Mop Herman van Schalkwyk, e leng Moreketoro wa Khamphase, go ne ga amogelwa dikopo di le 7 500 tse di iseng di sekasekwe, mme di le 4 700 tsa tsone di ne tsa amogelwa ke nakwana. Palo e kgolo go di feta tsothle ya dikopo e ne ya amogelwa mo Legorong la Disaense Tsa Pholo, tse di neng tsa latelwa ke tsa Disaense Tsa Ikonomi le Botsamaisi, Disaense Tsa Thuto, Disaense Tsa Tlhago, Diatshe, Molao, Boenjenerere le Thutabomodimo.

Ka Sontaga wa di 23 tsa Firikgong, Moreketoro wa Khamphase e bong Mop Dan Kgwadi o ne a amogela baithuti ba ngwaga wa ntlha ba ka nna 2 100 mo Khamphaseng ya Mafikeng. Go ne ga tlotlwa ka dilo tse di tshwanang le go ikwadisa, mafelo a bonno le dibasari, mme baithuti bano ba ka moso gape ba ile ba nna le tshono ya go kopana le Legotla la Baithuti.

Ka Lamatlatso wa di 29 Firikgong 2011, go ne ga amogelwa baithuti ba ngwaga wa ntlha ba ba fetang 1 700 mo Khamphaseng ya Khutlotharo ya Lekwa. Go ya ka Moreketoro wa Khamphase, e leng Mop Thanyani Mariba, palogotlhe ya baithuti mo khamphaseng e ntse e tlhatlogela godimo mo dingwageng di le tharo tse di fetileng, ka kgolo ya ba le 3 744 ka 2008 go fitlha go ya ba le 5 269 ka 2010. Go tlhaloganya dipalo tseno sentle, palogo-tlhe ya baithuti e fopholediwa go 1 000 mo dingwageng di le lesome tse di sa tswang go feta.

Mo Khamphaseng ya Potchefstroom, baithuti ba ngwaga wa ntlha le batsadi ba bone ba ne ba tletse ka dikago tsa khamphase ba rile thi! Baithuti le batsadi ba ne ba engwe ka lefoko mo bobogelong jwa khamphase.

Mop Dan Kgwadi, e leng Moreketoro wa Khamphase ya Mafikeng, o ne a buisana le batsadi bangwe ka nako ya fa baithuti ba ngwaga wa ntlha ba ne ba sedimosetswa ka khamphase.

Maano a magolo a 2011

Lefapha la Dithulaganyetso tsa Dikago le na le maano a magolo a 2011 le gone Eish! e buile le tlhogo ya lefapha, Moh Liesel van Wyk, go itse go le gontsi.

Go ya ka Liesel selo se se tse-pilweng bogolo monongwaga ke go wetsa diporojeke tse di duelelwang ke Lefapha la Thuto e kgolwane le Katiso (DHET). Ka 2010 Lefapha le file YBB R210 milione gore e ntšhwafatse e be e tlhabolole dikago mo dikarolong tsa dirutwa tse di totobaditsweng. Yunibesiti ya Bokone Bophirima e ne ya aba R60 milione mo godimo ga moo.

Mo Khamphaseng ya Mafikeng

Mangwe a matlole a tlaa dirisiwa go aga tikwatkwe ya saense ya katiso ya barutabana ba saense le baithuti ba BSc. Tikwatkwe e e tlaa nna le dilaboratori – tse kago ya tsone e tlaa simololang monongwaga – le diphaposiborutelo tsa dithuto tse di potlana mo go tsa dikerii tsa palogotlhe ya ditilo di le 700, tse di batlileng go wediwa. Matlobonno a Modiri Molema a sa tswa go ntšhwafadiwa le matlobonno a mangwe a mabedi a mantšhwa a feditswe.

Le fa go le jalo, tse ga se tsone fela ditlhabolole tse go ikaeletseng gore di direlwe Khamphase ya Mafikeng. Dilaboratori tsa Anatomi le Baeoloji di rulaganyeditswe Lephata la Tlhokomelo ya Diphologolo, laboratori ya polasa ya diphologolo e a ntšhwafadiwa le gone go tlaa dirwa diphetolo mo laeaborang. Matlobonno a Moroka le one a a ntšhwafadiwa, gape bonno kwa Setheong sa Kgwele ya Maoto bo tlaa agiwa monongwaga.

Mo khamphaseng ya Potchefstroom

Dilo tse dikgolo di diragala le mo khamphaseng

e. Go kgonagalo ya gore matlobonno a basadi a mantšhwa, a a tshwanang le Heide le Karlien, a a rulaganyediwa gore a tlamele palo e e golang ya baithuti mo khamphaseng.

Mo godimo ga moo, katoloso ya matlobonno a banna a Exelsior e gaufi le go fediswa e bile matlobonno a tlaa nna le baithuti ba le 80 mo godimo mo isagong. Se se latelang ke ntšhwafatso ya matlobonno a banna a Hombré le Caput, morago ga moo thulaganyo ya metsi a a molelo mo matlobonno a basadi a Eikenhof le yone e tlaa ntšhwafadiwa. Ntšhafatso ya ka kwa ntle ga matlobonno a basadi a Minjonet le yone e tlaa bewa leitho.

Nngwe ya diporojeke tse dikgolo go gaisa tse di tseletseng ka lebelo le legolo ga jaana ke tikwatkwe ya Boenjenere e e agiwang fela ka kwa ga Ditshingwana tsa Thutadimela. Tikwatkwe e e tlaa tshola Dikolo tsa Boenjenere jwa Dikhemikhale le Diminerale le tsa Boenjenere jwa tsa Motlakase, tsa Eleketroniki le Dikhomphutara. Porojeke eno e duelelwa go tswa mo mading a a fiwang ke DHET.

Matlole a DHET le one a tlaa dirisediwa go ntšhwafatsa laboratori ya anatomi kwa Lego-rong la Disaense tsa Pholo. Karolo ya Sekolo sa Disaense tsa Khomphutara, Manaanepele le Mmetse e tlaa katolosediswa kwa bodilong jwa fa fatshe jwa Kago G3 (diofisi tsa Tshedimosetso ya Thekenoloji (TT) tsa pele). Gape go bothokwatlhokwa go ntšhwafatsa seteishenopotlana sa motlakase le dithulaganyetso tsa boloto jo bo kwa godimo

tse ntleng ga tsone go ka se kgonegeng go nna le ditlhabolole le dintšhwafatso tse dingwe gape. Dikgang tse dingwe gape tse di tlhabosang ke gore laeaborari e tlaa amogela lebenkele la kofi, gareng ga dilo tse dingwe, mme e bile go agiwa kago e ntšhwa ya Disaense tsa Tsamaiso.

Mo Khamphaseng ya Khutlotharo ya Lekwa

Matlole a DHET a dirisiwa gape le fa, mme diwekešopo tse di mmalwa le kago ya Sea-katemi e tlaa agiwa jaaka bontlhanngwe jwa tikwatkwe ya katiso ya Setekeniki ya barutabana.

Matlole a Yunibesiti ka boyone a tlaa dirisediwa gape go aga laeaborari e ntšhwa. Matlobonno a tlaeletso a baithuti ba morago ga dikerii e e ka tsholang baithuti ba le 84 e mo kगतong ya yone ya ntlha ya go agiwa, mme senthara ya baithuti e sa bolong go letelwa ka bolelele e tlaa fediswa monongwaga.

Go tswa mo go tse di fa godimo, go phepa gore Lefapha la Dithulaganyetso tsa Dikago le tlaa bo le patlapatlile monongwaga mme Liesel o na le boikanyo jwa gore setlhopha sa bone se tlaa dira gore diporojeke tse di atlege. O ne a re, “Ga lo ne lo bona bosupi jo bo tshwaregang fela jwa ditiro tsa rona monongwaga, mme gape re rulaganya go tlhaeletsana le badiramongo, segolo bogolo tebang le tiriso ya motlakase le poloko ya one.” Badiramongo ba ka solofela diSMS, gareng ga dilo tse dingwe, fa re fetolela kwa motlakaseng wa tshoganyetso mo isagong.

Tiro e e dirwang mo tikwatkwe ya Boenjenere e e agiwang ga jaana mo Khamphaseng ya Potchefstroom e tseletse sentle.

Dithulaganyo tse dikgolo le tthagafalo

Mo gare ga Batlatsabareketoro ba re ntseng re nna le bone mo YBB, yo mongwe wa bone ke Mop Amanda Lourens, Motlatsamoreketoro wa Khamphase ya Potchefstroom: Patlisiso le Borulaganyi. Eish! e ne ya mmotsa ka maemo a gagwe a tiro le ka dithulaganyo tse a nang le tsone ka Khamphase.

Fa o leba Mop Amanda Lourens gone jaanong, ga o ka ke wa dumela gore fa a ne a le kwa kereiting ya ntlha, o ne a ipolelela gore ene ga se motho yo tlleng go nnela go ithuta.

Re leboga moeteledipele wa setheo yo o neng a mmusa fa a sena go ya malatsing a khunologo. Tota e bile, o ne a se ka a tlogela go ithuta fa a le koo. Gompiano jaana, o sa ntse a ithuta dibuka tse di kima tse di jaaka The Great

American University e e kwadilweng ke Jonathan R Cole – e leng kgatiso e e mo tlotlheletsang fela thata gore a dire tiro ya gagwe jaaka Motlatsamoreketoro: Patlisiso le Borulaganyi mo Khamphaseng.

Maemo ano, a a ntseng a le mo go one go simolola ka Firikgong 2010 a mo tshwanela tota ka gonne ke motho yo o ratang thata go dira ditogamaano le go tlhama tiro ya go dira patlisiso le botsamaisi jwa yone.

Maemo a tiro a ga Mop Amanda gape a nyalana sentle le dingwaga tsa gagwe tsa maitemogelo jaaka mmadipalopalo le mmenejara wa patlisiso. O bapetse bontsi jwa maitemogelo ao fa gare ga ngwaga wa 2006 le 2009 fa a ne a le mo maemong a go nna Mokaedi: Kemonokeng ya Patlisiso kwa Ofising ya Setheo ya YBB.

DITHULAGANYO TSE DI KGATLHANG

Diporojeke tse di logetsweng maano tse di rulaganyeditsweng go dirwa mo Khamphaseng di akaretsa tse di latelang:

- Thotloetso ya go dirwa ga dilo ka mokgwa o o tshwanang mo

dinageng tsothle le go tlongwa ga mokaedi gore seno se kgone go fitlhelelwa.

- Thotloetso ya go dira kgwebo mo Khamphaseng.
- Go tlabolola tlhaloso ya tshedimosetso ya botsamaisi go ya pele le go e tlhama gore e kgone go dirisediwa maikaelelo a borulaganyi.
- Go sekaseka kgonego ya gore go rutwe boenjeneri jwa go aga dikago tsa puso le boenjeneri jwa moepo le mananeo a go aga mo isagweng, kgonego ya go aga sekolo sa tsa kalafi le go atolosa dithuto ka metsi le disaense tsa temothuo.

MAIKAELELO A GO DIRA PATLISISO E E KAELWANG

Maikaelelo a Khamphase ke go nna khamphase ya patlisiso e e kaelwang e mo go yone go gatelelwang tiro ya go dira patlisiso le ya boleng jo bo kwa godimo ya go ruta le go ithuta.

“Ka sekai, re ka rata go oketsa palo ya baithuti ba morago ga kalogo, go tlabolola dithulaganyo tsa morago ga kalogo le tsa go ema baithuti bano nokeng le go atolosa lenaneo la baithuti ba morago ga kalogo ya bongaka. Gape Khamphase e tshwaragane le go

go tswa motsweding o o sa lebelelwang

latša diphatlha di le robedi tsa baporo-fesara ba patlisiso – a le mongwe go legoro lengwe le lengwe mo teng ga setlamo sa patlisiso.”

LETSHOLO LA KGETSANA E E ROKWA

Gape Mop Amanda o batla go atolosa mananeo a go ruta baithuti go nna babatlisisi le go nonotsha tiro ya go dira patlisiso. “Re batla go atolosa metlotlo ya go dira patlisiso – jaaka ‘letsholo la kgetsana e e rokwa le le atlegileng thata le re le simolotseng mo ngwageng o o fetileng.”

Ka nako ya metlotlo eno ya kgetsana e rokwa, bangwe ba babatlisisi ba ba eteletseng pele ba YBB ba abelana maitemogelo a bone le badiri ka bone le baithuti ba morago ga kalogo. “Kgopolo eno e theilwe mo go e e bi-diwang ‘matsholo a kgetsana e e rokwa’ kwa diyunibesiting dingwe tsa kwa moseja,” o ne a bolela jalo. Metlotlo ya kgetsana e e rokwa e tshwarwa makgetlo a le mmalwa ka ngwaga, gantsi ka Labotlhano. Mo dikokoanong tseno, ga go tlo-tlwe fela ka dilo tse di tshwanetseng go jelwa tlhogo – Laeborari ya Ferdinand Postma gape e tshegetsana ka madi diteng tsa dikgetsana tse di rokwa.

GO TLHABOLOLWA GA LAEBORARI

“Gore re kgone go tswelera pele ka go ema nokeng baithuti ba rona le babatlisisi, gape re tshwanetse go tlhoma mogopolo mo go tlhabololweng ga Laeborari ya Ferdinand Postma. Boikaelelo ke go aga dikago tse di tshwanang le tsa Yunibesiti ya Newcastle kwa Australia le Yunibesiti ya Glasgow kwa Scotland.”

Go setse go tsentswe ditulo tse di manobonobo mo laeboraring go tlhopholetsana setlhophapha tiro. Dithulaganyo tse dingwe tsa laeborari di akaretsa go tlamela ka WiFi le kioseke e nnye/lebenkele la kofi.

MALEBANA LE DILO TSA GAGWE KA NAMANA

Mop Amanda gape o ipeela mekgele ya gagwe ya kanama. Mongwe wa yone ke go oketsa sekgala se a iteelang bolo ya kolofo kwa go sone. O bolela jaana, “Go bothokwa mo go nna go dira sengwe le sengwe mo botshelong ka tlhagafalo le kwa ntle ga go itsemeletsa.”

“Ke itumeletse thata dithuto tsa ballet le tsa go letsa piano tse ke neng ke di ithuta go fitlha ke le kwa sekolong se segolo, e bile ke sa ntse ke na le go letsa piano ka dinako tse dingwe.”

O goletse kwa Tzaneen mme a ithuta kwa Yunibesiting ya Pretoria, koo a neng a kopana le monna wa gagwe gone, e leng Thys, fa go ne go tshwerwe moletlo mo lefelong la bonno fa ba ne ba sa ntse ba le baithuti ba ngwaga wa ntlha. A re, “Botshelo jwa baithuti e ne e le jo bo monate jo bo se nang mathata.”

Mo malatsing ano, botshelo jo bo se nang mathata mo go ene ke fa a le kwa malatsing a khunologo le lelapa la gagwe kwa ditlhaketlhakeng tsa boboatsatsi, koo a ka tshamekang kolofo gone, go buisa le go thuma le go ikina mo teng ga metsi a a phepa a a bothitho. Le fa go ntse jalo, o tla tshwanelwa ke gore a lebele go le gonnye ka botshelo jwa kwa ditlhaketlhakeng tseo dikgwedi di le mmalwa – o tlile go farwafarwa ke tiro.

A re se a se ratang thata ka tiro ya gagwe ke go bona CV ya mmatlisisi e ntse e gola fa dingwaga di ntse di kgabaganya. “Ke rata thata go itumela le bone fa ba gatisa setlhogo sengwe, fa ba newa madi a go dira patlisiso kgotsa fa NRF e ba naya maduo a a molemo.”

DINONOFO

Mop Amanda o leba boineelo jwa babatlisisi le bokgoni jwa bone jaaka nngwe ya dinonofotse Khamphase e nang le tsone. A re “Maikutlo a bone a a siameng a ntlhopholetsana tiro.”

Nonofotse e nngwe ke mokgwa o YBB e dirang patlisiso ka one, o o dirisiwang mo ditlamong tsa patlisiso mo mafapheng a a farologaneng – go simolola ka mafelo a patlisiso go fitlha ka disenthara tse di di gogang kwa pele. Ditlamo tse pedi tse di tlhomogileng mo Khamphaseng ga jaanong jaana ke Senthara e e di Gogang Kwa Pele ka Dikotla le Senthara ya Patlisiso ka Lefaufau, mme bobedi jwa tsone di fitlhelela ditekanyetso tsa boditshabatshaba.

Mafelo a segompieno a patlisiso le didirisiwa tse di kgethegileng mo Khamphaseng ke nonofotse e nngwe gape. “Le fa go ntse jalo, ga re a tshwanela go tlhaba kgobe ka mmutla. Gore re fitlhelele mekgele ya rona ya go nna khamphase ya patlisiso e e kaelwang, re tshwanetse go tswelera pele go atolosa lefelo le babatlisisi ba direlang mo go lone,” o bolela jalo.

Mop Amanda ga a tlhaele ka dithulaganyo kgotsa ka tlhagafalo e a nang le yone. Moithuti yoo wa kereiti ya ntlha yo o neng a itsemeletsa o fetogile moeteledipele yo o kgaratlhelang go

Mop Amanda Lourens le lelapa la gagwe morago ga go tshameka kolofo kwa Wild Coast kwa KwaZulu-Natal. Fa pele ga monna wa gagwe, e leng Thys, mme kwa morago go tswa molemeng ke Matt (15) le Adele (10).

dira gore kgang ya The Great American University gape e nne kgang ya YBB, e nne Yunibesiti e e di Gogang Kwa Pele ya Aforika Borwa.

DILO TSE A DI RATANG LE TSE A SA DI RATANG

Dijo tse ke di ratang go feta tse dingwe: dikgadika le phaseta.

Buka e ke e ratang go feta tse dingwe: Dipego tsa botshelo tse di jaaka Second is nothing e e kwadilweng ke Alan Knott-Craig, yo o tlhamileng Vodacom.

Filimi e ke e ratang go feta tse dingwe: The bucket list.

Ke eng se se ntshegisang: Bana ba me ba babedi.

Phologolo e ke e ratang go feta tse dingwe: ke rata ditlofini – bothhale jwa tsone, mokgwa o di itshwarwang ka one fa di le setlhophapha, puisano ya tsone le go lelesela ga tsone mo metsing ka tsela e e kgalhang.

Se ke ratang go se bona mo bathong: Boikanyegi, go dira metlae le go nna le maikatlapelo.

Motho yo o tumileng yo ke ka ratang go tshwara motlotlo le ene: Madiba le Marie Curie, mosadi wa ntlha go amogela Sejana sa Nobel sa Fisika.

Lefelo la malatsi a boikhutso le ke le ratang go feta a mangwe: Ditlhaketlhake tsa boboatsatsi kwa Bahamas, Mauritius kgotsa Florida Keys.

Setheo sa Kgwele ya Maoto ke bommampodi ba paka-pedi

Setlhopha sa Setheo sa Kgwele ya Maoto sa Mafikeng se sireleditse ka katlego maemo a sone a University Sports South Africa (USSA) ka nako ya kgaisano ya bommampodi e e neng e tletse ditiragalo e e neng e tshwerwe ka Sedimonthole 2010 kwa Yunibesiting ya Rhodes kwa Grahamstown.

Tsela ya go ya kwa makgaolagannyeng e ne e se bonolo. Setlhopha sa khamphase se ne sa tshwanelwa pele gore se mekamekana le Nelson Mandela Metropolitan University e e thata ya lentswetshipi, se ba se fentseng ka 1-0.

Thulano ya bone ya bobedi e ne e le motshameko o o lekalekaneng sentle o o feletseng ka maleka a 0-0. Motshameko wa boraro o o neng o le kgatlanong le Yunibesiti ya Bogare ya Thekenoloji le o ne o feletse ka maleka a nno e le nngwe ntlheng tsotlhe.

Setlhopha sa khamphase se ne sa sutlhelela go ya kwa makgaolagannyeng a kotara ka go

fenya Yunibesiti ya Limpopo ka 2-0, mme mo makgaolagannyeng a halofo ka go fothla Yunibesiti ya Tshwane ya Thekenoloji 2-1. Makgaolagang a a boima, a a fetsang maikatlapelo a a kgatlanong le Kholetšhe ya Northlink e e kwa Cape Town a feletse ka maleka a 0-0 morago ga nako e e laoletsweng.

Setlhopha sa khamphase gape se gogotse dikabelo tse dintsi go gaisa: Thabo "Jomo" Rakgale o begilwe gore ke Motshameki wa Thonamente, Boalefa Pule gore ke motshwaranano wa Thonamente le Amos Xabanisa gore ke ene Mokatsi wa Thonamente.

Batshameki ba le batlhano go tswa mo setlhopheng ba ne ba tlhophiwa go nna karolo ya setlhopha sa USSA sa Bosetšhaba. Setlhopha sa rona gape se dirile hisetori ka go nna sa ntlha go gapa sejana seno sa maemo a a kwa godimo dingwaga tse pedi ka go latelana (2009 le 2010) e sale ka tshimololo ya sone ka 2005.

Setheo sa Kgwele ya Maoto sa Mafikeng se ne sa emelelana le kgwetlho mme sa fenywa dikgaisano tsa bommampodi tsa USSA ka lekgetlo la bobedi ka go latelana.

Khonferense ya Boditšhabatšhaba ya SAARMSTE ya ngwaga le ngwaga ya bo19 e ne e atlegile thata. Ba ba tserweng senepe kwa pulong ya semmuso ke, go tswa molemeng, Mop Dan Kgwadi, Moreketoro wa Khamphase ya Mafikeng, Mop Marc Schafer, Moporesitente ya SAARMSTE, Mor Raymond Elisha, Mokhuduthamaga wa Thuto wa Bokone Bophirima le Mop Thapelo Mamiala, modulasetulo wa mong-gae.

Khonferense e thusa go aga 'borogo jo bo isang kwa isagong'

Khonferense ya bo19 ya Mokgatlho wa Borwa jwa Aforika wa Thuto ya Dipatlisiso mo Mmetsheng, Saense, le Thekenoloji (Southern African Association for Research in Mathematics, Science, and Technology Education (SAARMSTE)) e nnile teng mo khamphaseng ya Mafikeng go tswa ka 18 go fitlha ka 21 Firikong.

Maikaelelo a khonferense e, jaaka go tlhalo-sitswe ke Moporesitente wa SAARMSTE, Mop Marc Schafer, e ne e le go tswelletsatsa kitso le go tokafatsa dipatlisiso tsa Mmetshe, Saense le Thekenoloji gore go tle go agiwe borogo jo bo isang kwa isagong.

Khonferense e ne e tsenwe ke boemedi jo bo fetang 300, ba konokono ya bone e neng e le baakatemi go tswa Borwa jwa Aforika mmogo le ba le mokawana go tswa moseja, le gone e ne e akareditse barutabana, babatlisisi, baithuti ba morago ga dikerii, badiri ba dipholisi, batlhami ba dikharikhulamo le bagakolodi. Moreketoro wa Khamphase, Mop Dan Kgwadi, yo gape e leng tokololo ya SAARMSTE yo gape a kileng a dira jaaka motlhabolodi wa dipatlisiso yo mogolwane mo komiting ya bone ya bakhuduthamaga, o ne a bula khonferense semmuso.

Baeng ba ne ba akaretsa Mokhu-duthamaga (MEC) yo o tlotlegang wa Thuto mo Porofenseng ya Bokone Bophirima, Mor Raymond Elisha, yo o fileng puo ya Konokono. Mop Thapelo Mamiala, Mokaedi wa Sekolo sa dithuto tse di ka fa tlase ga tsa dikerii mo Legorong la Thuto, e ne e le modulasetulo wa mong gae.

Dipampiri tsa puo di ne tsa tlhagisiwa tsa ditlhogo tse di itebagantseng le thitokgang ya, "Thuto ya Mmetshe, Saense le Thekenoloji (Mathematics, Science and Technology Education (MSTE)) – borogo jo bo isang kwa isagong, gammogo le patlisiso e e maleba go MSTE.

Rre Corneels Schabort, motlhatheledi wa Sekolo sa Boenjenere jwa Dikhemikhale le Diminerale, o tsaya karolo mo tlhatlhamanong ya bo35 ya Noot vir Noot.

Motlhatheledi kgatlanong le moithuti wa pele mo Noot vir Noot

Rre Corneels Schabort, motlhatheledi mo Sekolong sa Boenjenere jwa Dikhemikhale le Diminerale, mo bogaufing o tlaa bonwa mo thelebišeneng kwa o tlaa beng a lwela go fetsa mo Noot vir Noot kgatlanong, gangwe ga ba bangwe, le moithuti wa PUK wa pele, Moh Mareli Immelman.

Mareli, yo o weditseng dikerii ya gagwe ya BA ya Molao kwa NWU, o tlaa nna karolo ya lenaneo la thelebišene e e tumileng thata, la Noot vir Noot.

Corneels o ne a bogetse lenaneo la Noot vir Noot maitseboa mangwe a Labotlhano ka 2009 mme a akanya gore e ka nna kgwetlho e kgolo go tsaya karolo mo kgaisanong. O ne a leletsa Noot vir Noot mme ka 24 Phatwe 2009 a tsaya karolo mo te-kokutlwelelo ya metsotso e e 15 mmogo le bagaisani ba bangwe ba ba tlhano kgotsa ba barataro.

Corneels O ne a nagana gore ga a dira sentle mo tekokutlweleng e bile o ne a se na tsholofelo e ntsi ya gore o tlaa tlhophiwa. "Le fa go le jalo, mo go nkgakgamaditseng ke gore, go ne ga ikgolaganngwa le nna ka Mopitlwe 2010 mme ke ne ka itsisiwe gore ke tlhophilwe go nna motsayakarolo mo tlhatlhamanong ya bo35, e e tlaa gasiawang fa ngwaga wa 2011 o santse o simologa."

Nnang lo ba lebeletse! Tlhatlhamano e ntšhwa e simologile ka Labotlhano wa 7 Firikgong. Mananeo a gasiwa mo thelebišeneng Labotlhano mongwe le mongwe ka 19:30 mo SABC2.

Batlhatheledi ba bojanala ba kgatlha botlhe kwa khonferenseng ya boditšhabatšhaba

Batlhatheledi ba le batlhano ba Sekolo sa Bojanala ba bontshitse talente ya bone mo khonferenseng ya boditšhabatšhaba. Batlhatheledi go tswa kwa diyunibesiting tsa Aforika Borwa, United States, Turkey, Australia, United Kingdom le Switzerland ba ne ba kokoana kwa Nelspruit go simolola Khonferense ya Ntlha ya Boditšhabatšhaba ya Bojanala Jwa Lefatshe Lotlhe jo bo Kgonang go Itsetsepela.

Dipuo tse d neng tsa neelwa ke batlhatheledi ba bojanala go tswa kwa Khamphaseng ya Potchefstroom di ne di bua ka tlhabololo e e kgonang go itsetsepela ya intaseteri ya bojanala mo Aforika Borwa. Mohumagatsana Susan Oberholzer le Mop. Elmarie Slabbert ba ne ba newa maemo a ntlha a dipuo tse di gaisitseng tse dingwe mo setlhopheng sa diphelelo mo loagong le mo ikonoming mo gare ga baagi.

Mme, Mohumagatsana Karin Botha, Mop Melville Saayman le Ngaka Martinette Kruger ba

Mohumagatsana Susan Oberholzer le Mop. Elmarie Slabbert ba ne ba newa maemo a ntlha a dipuo tse di gaisitseng tse dingwe mo setlhopheng sa diphelelo mo loagong le mo ikonoming mo gare ga baagi.

ne ba ikgapela maemo a boraro mo setlhopheng sa botsamaisi jo bo kgonang go itsetsepela jo bo mosola jwa bojanala.

Legoro la Thutabomodimo le otlolola diphuka tsa lone

Legoro la Thutabomodimo le maatlafalela pele, jaaka badiramogogo ba lone ba ba nang le bokgoni le bontsha. Ngaka Aldred Genade, mmatlisisi mo dithutong tsa morago ga Bongaka, o tlhomilwe go na mokaedi wa lephata le lentšhwa la tsamaiso, le Mop Derrick Mashau wa Sekolo sa Disaense tsa Bokereke o boile go tswa kwa United States kwa o neng a bega tlhatlhamano ya diseminara tse atlegileng gone.

Ka 1 Tlhakole monongwaga, Ngaka Genade o ne a nna Mokaedi wa Sekolo sa Dithuto tsa Thutabomodimo tse di Tsewedisitsweng le go nna motlhatheledimogolwane mo setlhopheng sa serutwa sa Tsetamente e Ntšhwa.

Jaaka Mokaedi wa Sekolo, o na le boikarabelo jwa go tsamaisa Thulaganyo ya Thutabomodimo ya Kwalelano (TLS), gammo go le thulaganyo ya Legoro ya go fiwa bokgoni jwa boruti, tirisano le ditheo tse di nang le konteraka le lone le di-thulaganyo tse tsa kwalelano tse di tsamayang mmogo le tsone. Mop Derrick o ne a etela Calvin Theological

Seminary kwa Grand Rapids kwa United States mme a re e ne e le katlego e kgolo. O file dithuto tse pedi tse di fiwang ke baeng, tse di ka ga "Borongwa jwa Metseditoropo le Boruti: Morero wa Senthara ya Boruti ba Setoropo jwa Phetogo mo Aforika (Urban Missions and Ministry: A case for the Centre for Reformational Urban Ministry in Africa (CRUMA))". Thuto ya gagwe ya bobedi e ne e na le setlhogo se se reng "Borongwa jwa toropo: Pono, dikgwetlho le ditšhono tsa borongwa mo bokaong jwa go direga ditoporopo mo Aforika."

Gape o rulaganya go tlhoma tumalano ya semmuso le Calvin Theological Seminary. Dikarolo tsa ntlha tse di totilweng ke porojeke ya patlisiso ya ga Derrick, "Tlhommo ya Dikereke mo Metseditoropong le boruti", le "Setheo sa Tlhommo ya Dikereke" e e rulagantsweng ke ba Calvin. Tirisano mmogo e le tšhono ya go naalana botsipa le maele e ka katolosiwa bonolo gore e ame dintlha tse dingwe tse di totilweng ke matlhakore oo mabedi.

Metsi a morwalela a ne a khurumetsa mafelo a boitumediso a a ruletsweng ka bojang a ba a senya diofisi dingwe gaufi le noka (Kago ya 24 e ya 25).

Khampase e tladitswe morwalela ke Noka ya Vaal e e tthatlhogang

Megobenyana e e seretse e bile e na le matlakala e e anameng ka bokgakala jwa kwa matlho a ka kgonang go bona teng e ne e le bopaki jwa morwalela a sešweng wa noka ya Vaal. Dipula tse di neleng thata le matamo a mo kgaolong a a tletseng mo e bile a neng a penologa a ne a nna le seabe sa koketsego ya bogodimo wa metsi jo bo oketsegileng ka mo e batlileng go nna dimitara tse pedi mo kwa phelelong go dirileng gore go nne le morwalela mo lethakoreng la khampase le le ka fa ntlheng ya letshitshi la noka. Tlhatlhogo ya tshoganyetso ya bogodimo jwa metsi e bakilwe ke diheke tsa metsi tse di mmalwa tse di neng tsa tshwanela go bulwa kwa Letamong la Vaal.

Moreketoro o saena tumalano ya tirisano ya boditšhabatšhaba

Tumalano ya tirisano e saenilwe fa gare ga Khampase ya Khutlotharo ya Lekwa le kholetšhe ya Oberlin kwa Ohio, USA. Go saeniwa ga memorantamo go supa tshimologo ya tumalano ya tirisano mogo ya pakatelele fa gare ga ditheo tse pedi le baemedi go tswa kwa Legorong la Humanitisi.

Legoro la Disaense tsa Ikonomi le Thekenoloji ya Tshedimosetso gammogo le Botsamaisi jwa Khampase ba botlhe ba kokoaneng go saena tumalano. Moreketoro wa Khampase, Mop Thanyani Mariba, o saenile mo boemong jwa YBB ya Khutlotharo ya Lekwa.

Go ya ka mabaka a tumalano, se tirisano e se tsepile e tlaa nna go lemoga dikga-tlhego tsa matlhakore ka bobedi mo maphateng a patlisiso, tlhabololo le thuto e kgolwane,

katiso, go abelana thekenoloji le kanamiso ya pakatelele ya tshedimosetso ya seakatemi.

Kwa tle ga tsewetso ya maiteko a saense le thuto a a sologelang matlhakore oo mabedi, ditirisano tse dingwe di akaretsa tirisano mogo ya patlisiso, kananyo ya badiramongo, phasalatso e e pataganetsweng ya diathikele, thuso tebang le dithuto tsa morago ga dikerii ya bongaka, moakanyetso wa diporojeke tsa patlisiso tse di tshwaraganetsweng, mananeo a kananyo ya tsa ditso ya baithuti go tswa ditheong ka bobedi gammogo le tšhono ya go baya maemo a a ka ediwang a mekgwa e e gaisang tebang le tlhabololo ya baithuti.

Mo dingwageng tse tlhano tse di feti-leng, palogotlhe ya baithuti ba le 15 go tswa kwa Oberlin ba amogetswe mo Khamphaseng

Mop Sean Decatur, kholetšhe ya Oberlin le Mop Prof Thanyani Mariba, Moreketoro wa Khampase, morago ga go saena memorantamo ya go tlhaloganyana.

jaaka karolo ya porojeke ya go thuso ya setšhaba mme makoko a mabedi a semmuso a etetse Khampase. Go ya ka Moreketoro wa Khampase, Mop Thanyani Mariba, magoro ka bobedi a tla sologelwa ke tumalano, le gone o letetse ka go šwegašwega dipoelo tsa isago tse di golaganeng le tumalano e.

Go sa ipone tsapa...

Mo ngwageng ono, re simolola gape ka leoto je le kwa pele, re akgola badiramogo mo YBB yotlhe ba ka metlha ba iketleeditseng go dira go feta ka fa go lebeletsweng ka gone mo ditirong tsa bone tsa letsatsi le letsatsi.

Moh Corlia de Beer, mankge yo mmotlana wa tsamaiso ya dikhomphutara mo Lefapheng la Ditsamaiso Tsa Tsamaiso ya Baithuti mo Ofising ya Setheo, gantsi ga a ipone tsapa go thusa ba bangwe. Rre Albert Janse van Rensburg, yo e leng morunimogolo wa mo teng ga setheo wa Lefapha la Boruni Jwa mo Teng ga Setheo a re, "Ga go na kopo epe e e palelang Corlia, mme o dira kabelotiro epe fela ka bonako le ka monyenyo." "Maikutlo a a siameng a a dirang tiro ka one a tshelegela mongwe le mongwe yo a dirang le ene e bile bokgoni jwa gagwe bo gakgamatsa badiri-ka-ene."

Rre Greg Roberts, Moeteledipele wa Lefapha le morunimogolo wa Lefapha la Tsamaiso ya Tsa Ditšhelete: Lotseno mo Khamphaseng ya Potchefstroom, go bolela jalo **Moh Nannet Behrens**, e leng mokwaledi wa Lefapha leno, ke sekai se se molemo sa leloko la badiri ba YBB yo o dirang go feta ka fa go lebeletsweng ka gone - ka go direla ba bangwe. "E re ka re ikarabela ka diakhaonto tsa baithuti le ka bakoloti ba bangwe, go direla badirelwaditirelo ba rona ka tselo e e molemo ke selo se se bothokwa thata, e bile ka metlha Nannet o thusa mongwe le mongwe ka botsalano le ka bopelonomi. Fa mongwe a se yo, o tsaya melaetsa mme gantsi o boela go badirelwaditirelo ba rona ka go ba leletsa mogala a ba tsholetse tshedimosetso e e siameng kgotsa dintlha tsa kgokagano," go bolela jalo Greg.

Leloko le lengwe la badiri le le tlhokang go phaphathiwa legetla ke **Moh Sunelia Rietkerk**, motlatsamotsamaisi mo Lefapheng la Tsa Ditšhelete mo Khamphaseng ya Khutlotharo ya Lekwa. Mohumagatsana Helei Jooste, e leng mokwaledi wa Modini wa Legoro la Disaense Tsa Ikonomi le Thekenoloji ya Tshedimosetso mo go yone khamphase eno, o a dumela gore ka metlha o direla ba bangwe go feta ka fa go lebeletsweng ka gone - ka monyenyo. "Ruri o ka kgona go ikaega ka Sunelia - o botsalano ka metlha e bile o na le moya wa go thusa ba bangwe, mme fa a re o tla go thusa, o a itse gore ga o tlhoke go tshwenyega ka sepe!"

Moh Madelein van der Merwe, Mokaedi wa Boruni Jwa mo Teng ga Setheo mo Ofising ya Setheo, o dirisetsa tshono eno go tlhophisa **Moh Juanita van den Berg**, e leng Motlhankedimogolo wa Tsamaiso mo Lefapheng la Tsa Badiri: Madirelo. "Ga go sepe se e tleng e nne bothata mo go Juanita. Gantsi o araba dipotso ka bonako le gone ka tlhagafalo le ka go direla batho tiro ya seporofesene," go bolela jalo Madelein. "O itse go le gantsi ka tiro ya gagwe le ka dilo tsoitlhe tse di amanang le lefapha la tsa badiri, mme ga go pelaelo gore o tshwanelwa ke go akgolwa."

Rre Johan Pypier, momaketi mo Lefapheng la go Maketa le la Tlhaeletsano, ke motho yo mongwe yo o ka ikaegang ka ene. "O tlhagafaleitse tiro ya gagwe fela thata, go sa kgathalatsege kwa a leng gone. O tshelala tiro ya gagwe

go sa kgathalatsege gore a o etetse dikolo mo nageng yotlhe kgotsa gore a o tshwaregile ka baeng ba ba etetseng khamphase kgotsa ka baithuti ba ka moso," go bolela jalo Rre Kiewiet Scheppel, moemedi wa metswedi ya dikgang ya lefapha leno. "Ke metlha o dira go feta ka fa go lebeletsweng ka gone fa a thusa motsadi kgotsa moithuti wa ka moso go ya kwa lefelong le le siameng kgotsa go batla motho yo o tshwanetseng."

Moh Pauline Kühne, e leng mokwaledi mo ofising ya Moreketoro wa Khamphase ya Khutlotharo ya Lekwa, o batla go tlhophisa **Moh Alma Terblanche**, e leng mothusimogolo wa motsamaisi mo Lefapheng la tsa Ditšhelete mo khamphaseng. "Go bothokwa thata gore re dire ka dituelo ka bonako mme ga ke kgone go ipona ke dira kwa ntle ga thuso ya ga Alma." Go ya ka Pauline o ka ikaega ka Alma le bokgoni jwa gagwe, tirelo ya boleng jo bo kwa godimo.

Badiri ba Lefapha la Tsa Badiri: Badiri ba Ofisi ya Setheo ke bomankge! Tiro e **Moh Mary Monaisa** a e dirang, e leng motlhankedi wa dituelo mo lefapheng, e lemogwa ke mongwe le mongwe. "Mary ke motho yo o nang le kitso ka tiro ya gagwe e bile o nthusitse thata go rarabolola mathata ka diforomo tsa go tleleima. Gantsi o boloka ditsholofetso tsa gagwe le go boela mo go wena ka metlha ka tharabololo. Ke a go leboga Mary, ke anaanela tiro ya gago e e molemo," go bolela jalo Rre Godfrey Baile Mare-me, motseleganyimogolo wa Sefala mo setlhopheng sa serutwa sa Setswana mo Legorong la Disaense Tsa Mekgwa ya Batho le Tsa Loago mo Khamphaseng ya Mafikeng.

"Ke mothusi wa me e bile sengwe le sengwe se a se dirang o se dira ka mabogo a a duleng diatla," go bolela jalo Moh Sindy Pieterse, mokwaledi wa Mokaedi wa Sekolo sa Disaense Tsa Loago mo Khamphaseng ya Khutlotharo ya Lekwa ya Mohumagatsana Marietjie Willemse. Marietjie ke motlatsamotsamaisi mo ofising ya mokaedi mme gantsi o thusa mongwe le mongwe kwa ntle ga go tlhaola. "Ruri o ka kgona go ikaega ka ene e bile o re thusa tota!"

Fa o batla go tlhophisa modiri-ka-wena yo o dirang go feta ka fa go lebeletsweng ka gone mo tirong letsatsi le letsatsi, romela eposo kwa go Marelize.Santana@nwu.ac.za. Gakologelwa go tsenya maemo a tiro ya gago le lefapha le la motho yo o mo tlhophang.

CORLIA DE BEER

NANNET BEHRENS

SUNELIA RIETKERK

JUANITA VAN DEN BERG

JOHAN PYPER

MARIETJIE WILLEMSE

MARY MONAISA

ALMA TERBLANCHE

Bafenyi ke...

Kakgolo go badiramongo ba ba latelang ba ba fentseng mpho ya korporatifi:

Ofisi ya Setheo: Moh Marlene Wiid, Motlhankedi wa Tsamaiso, Dithulaganyetso tsa Dikago

Khamphase ya Mafikeng: Moh Tsholofelo Leeuw, Motsamaisi wa Ofisi, Senthara ya Molao wa Morafe

Khamphase ya Potchefstroom: Ngk Aldred Genade, Mokaedi: Sekolo sa Thuto ya Thutobomodimo e e Tswelolang

Khamphase ya Khutlotharo ya Lekwa: Mor Isaac Ngcolo, Motlatsi wa Thekenikale, Ditirelo tsa Thekenikale

Re rata go leboga botlhe ba ba neng ba ikwadisitse - ka nnete re amogetse tse dintsi thata go tswa mo dikarolong tsotlhe tsa YBB. Fa e le gore mo kgaisanong e ga o a bona masego o na le tshono gape gore o ikwadise mo kgaisanong e e ntšhwa e e kgathisang.

Fenya! Fenya! Fenya!

O ka fenya **dimpho tsa korporatifi**, batla fela dikarabo tse di **10!**

Itemogele gore ditshwantsho tse tsa gaufi ke eng mme o fe le ditsebe tsa teng mo Eish!

- Leina le lentšhwa la tiro ya ga Mop Frikkie van Niekerk ke eng? (ts3)
- Lereo la UPSET le raya eng? (ts5)
- Ke Legoro lefe ka mo Khamphaseng ya Potchefstroom e e kwadisitseng baithuti ba palo e e fetang? (ts6)
- Mop Amanda Lourens o godisitswe kwa kae? (ts9)
- YBB e tsaya karolo ka mo tllhabololong efe ya thulaganyo ya tsamaiso le taolo ya baithuti? (ts15)

ROMELA DIKARABO TSA GAGO KWA GO:

Poso: Marelize Santana, Lebokoso la poso ya ka mo teng 260

Eposo: Marelize.Santana@nwu.ac.za mme kwala Eish! ka mo bolokong ya diteng.

Se lebalego kwala nomoro ya gago ya bodiramongo, setlhogo, maina, sefane, le lefapha le khamphase tsa gago.

Dikarabo tsa ntlha tse di siameng go tswa mo Khamphaseng e nngwe le e nngwe tse di tla gogiwang di tla fa moikwadisi mpho!

IT e thusa go tlabelola karolofefo mo boditshabatshabeng

YBB sešweng e ne ya nna molekane yo o tletseng yo o esi wa kwa ntle ga Amerika-Bokone yo o thusang sethlopha sa boditshabatshaba sa ditheo tsa thuto e kgolwane go tlabelola thulaganyo ya tsamaiso ya baithuti le taolo e e bidiwang Quali Student.

Sethlopha sa badirammogo go tswa kwa Tshedimosetso ya Thekenoloji ya Setheo se ntse se tsaya karolo mo porojekeng e e sale ka Firikgong. "Ka botsayakarolo jwa rona re ka kgona go netefatsa gore dikarolwana tsa thulaganyo ya Quali phelelong di tlaa tsamaisana sentle le tikologo ya thuto e kgolwane ya Aforikaborwa le ditlhokego tsa rona," go bua jalo Mor Attie Juyn, Mokaedi: Thekenoloji ya Tshedimosetso ya Setheo.

Leano ke go diragatsa dikarolwana dingwe tsa Quali Student mo YBB mo dingwageng tse di seng kae tse di tlang gore go tle go tlaletsewe go be go nontshiwe thulaganyo ya ga jaana, e e bidiwang VSS (Varsité Student System).

Attie a re, "VSS e tlabelotswe ke YBB. Seabe sa rona mo Quali Student se golagana le leano la rona la go tlabelola ditlulaganyo ka borona, go na le go reka dikuno tse di tswang mo rakeng."

MESOLA

Tshwaelo ya YBB mo tlabelolong ya Quali Student e na le mesola e e farologaneng e e ka tlelang Yunibesiti. Nngwe ya yone ke gore Yunibesiti e bapala kitso mo tirengong e, e leng kitso ya thekenoloji e e eteletsewe pele ya thulaganyo eno, le gore e dire le pele e ka diragadiwa mo setheong. Mosola o mongwe ke gore NWU e dira karolo ya setshaba sa tlabelolo sa boditshabatshaba mme ka jalo e kgona go dirisa mesola ya karolofefo ya motswedi o o buletsweng (open source software).

"Karolofefo e tlabelotswe ke setshaba sa thuto e kgolwane ka bosone le gone ke ya setshaba sa tlabelolo se se amegang. Kwa ntle ga moo, go raya gore setheo sepe sa thuto e kgolwane se kgona go e dirisa ntle le go duela ditheo tsa

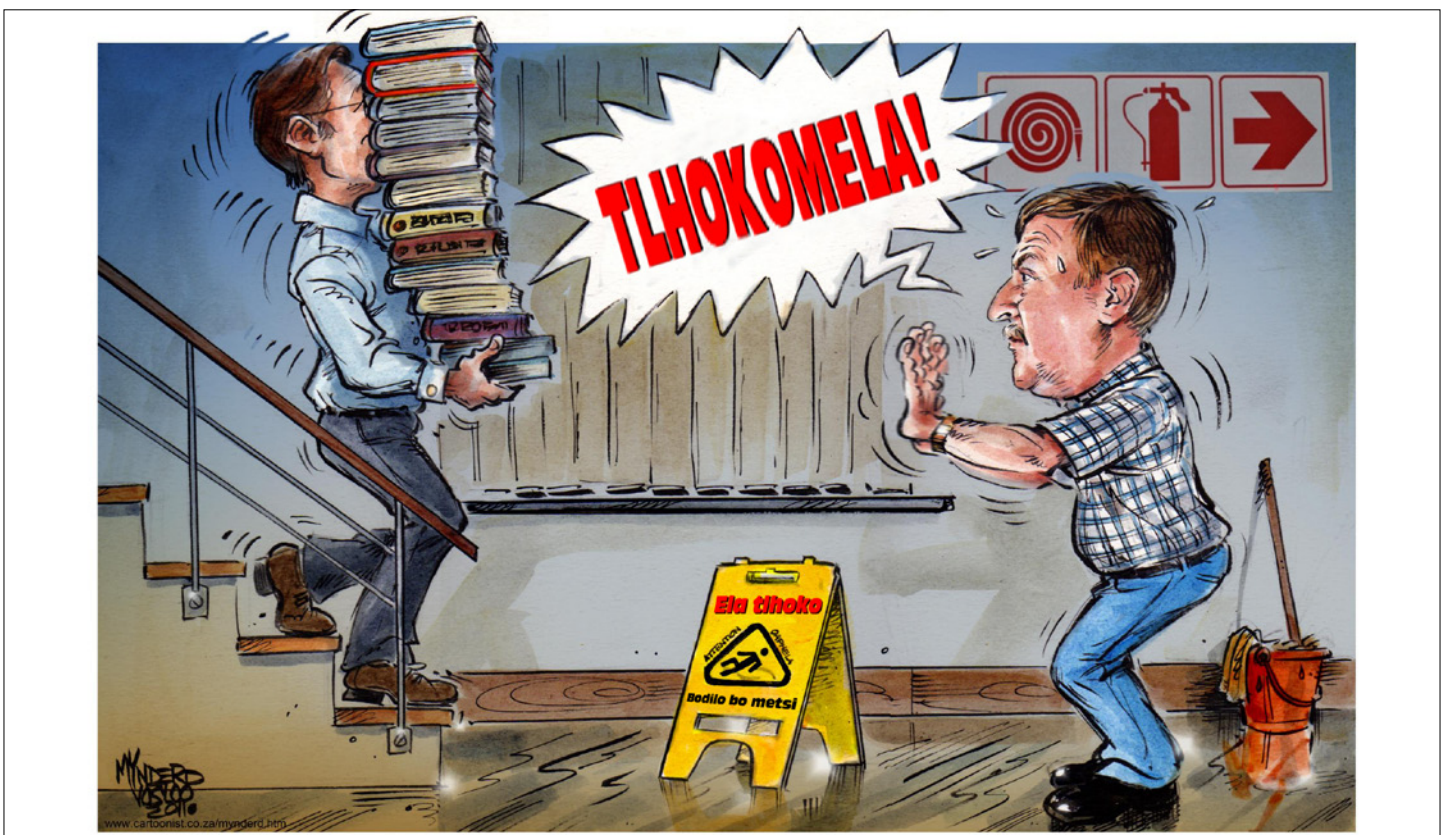
laesense, le gone diyunibesiti tse di tsayang karolo di kgona gape go tlabeloletsana leano la tlabelolo." ga rialo Attie. Ditlamorago tsa ditshenyegelo tsa Quali Student tse di lebaneng le YBB di akaretsa maikatlapelo le nako e badirammogo ba YBB ba e dirisang mo tlabelolong ya thulaganyo, le ditshenyegelo tsa tiragatso tse di ka kgonagalang moragonyana.

BANNALESEABE BA BANGWE

Ditheo tse dingwe tse di tsayang karolo mo porojekeng ya Baithuti ya Quali ke Yunibesiti ya Indiana, Yunibesiti ya Carnegie Mellon, Sekolo sa Dithuto tsa Morago-ga-Dikerii sa Naval, Kholetšhe ya San ya Joaquin Delta, Yunibesiti ya California Berkeley, Yunibesiti ya Maryland, Yunibesiti ya Southern California, Yunibesiti ya Washington le Kholetšhe ya Boston. Mor Bill McLean, Modula-setulo wa Boto ya Quali Student, a re ba itumetse thata go amogela YBB jaaka yunibesiti ya ntlha ya Aforikaborwa, ka se se katolosa go nna teng ga boditshabatshaba jwa porojeke.

O ne a re, "Re Lesego thata go nna le molekane (modirisanimmogo) o o jaaka YBB ka nako e, le gone re lebeletse pele go dira le badirammogo ba rona ba YBB."

Etela <http://www.kuali.org> le <http://kuali.org/ks/partners> go bona tshedimosetso e nngwe gape ka ga batsayakarolo mo porojekeng e.

Rre Ernst Kamffer, Mookamedi wa Setheo: Pholo le Pabalesego mo tirong (ka fa mojang) o eteletse pele Pholo le Pabalesego mo tirong mo YBB. Morago ga fa go sena go dirwa dipakanyetso-tiro kwa YBB mo ngwageng o o fetileng, lenaneo le le kopanetsweng la pholo le pabalesego mo tirong jaanong le tsenngwa tirisong mo Yunibesiting yotlhe.

“ **BOTLHAMO** ke go akanya
 dilo tse dišwa.
POPOSEŠWA ke
 go dira dilo tse dišwa. ”

– Theodore Levitt –

www.nwu.ac.za